

УДК 342.4

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ОРГАНІВ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Студентка: Краснюк Є. О., гр. БП-1-17

Науковий керівник: д.ю.н. Ковальчук А. Ю.

Київський національний університет технологій та дизайну

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку України характеризується кардинальними перетвореннями в житті суспільства й держави, зокрема, у світлі останніх трансформаційних процесів у судовій системі, видах судочинства та нової кодифікації актів процесуального законодавства, передусім, у частині гармонізації національного процесуального законодавства із міжнародними стандартами у сфері судочинства. Вагоме значення у вказаному аспекті мають конституційні зміни щодо правосуддя, проведені останньою судово-конституційною реформою 2016 року. З метою імплементації цих змін прийнятий Закон № 1402-VIII, а також акти процесуального законодавства, ухвалені в новій редакції, в змісті яких закріплено нові принципи здійснення судочинства, органічно взяті з практики.

Мета та завдання дослідження. З'ясування сутності правового статусу КСУ та розкриття його місця з-поміж інших юрисдикційних органів, зокрема, в частині з'ясування питання, чи можна вважати КСУ судом, встановленим законом у рамках підходів, сформованих ЄСПЛ, як обов'язковим національним правозахисним органом, а предметом статті – власне КСУ як юрисдикційний орган.

Викладення основного матеріалу. Місце і роль органу конституціональної юстиції в загальній системі юрисдикційних органів (як національної, так і наднаціональної юрисдикції) є актуальним питанням для всіх сучасних демократичних держав, які визнають спеціалізований інститут конституційного контролю. Що ж стосується конкретних варіантів розв'язання проблеми, то тут можливі як загальні, що мають міжнародно-правове значення, підходи, так і національно-специфічні особливості, по зі специфікою побудови і функціонування національної судової системи, її конституційно-контрольних органів, аналогічно як і з історичними, соціокультурними характеристиками державно-правових систем. Це повною мірою стосується України.

Чим ефективніше функціонує Конституційний Суд у державі, тим більше шансів на розвиток судової реформи відповідно до ідеології правової держави та верховенства права. Одним із центральних об'єктів реформування в контексті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» мав стати також і Конституційний Суд, перед тим ще – «єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні» (за версією Основного Закону держави в редакції від 28 червня 1996 р., ч. 1 ст. 147). У «базовому» розділі XII Основного Закону держави («Розділ XII. Конституційний Суд України») було змінено всі без винятку його статті (ст. 147, 148, 149, 150, 151, 152 та 153 Конституції), а сам цей розділ доповнено низкою суттєвих новел, розміщених у чотирьох нових статтях (ст. 148-1, 149-1, 151-1 та 151-2 Конституції). Усе це свідчило про серйозні наміри реформаторів змінити не тільки основні засади функціонування Конституційного Суду як такого, але й частково «скоригувати» його місце та роль у системі органів державної влади. При цьому зміни щодо правосуддя, проведені останньою судово-конституційною реформою, торкнулися також і певних конституційних норм розділу III «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина»: зокрема, базову норму, якою закріплюються гарантії держави щодо захисту прав і свобод людини і громадянина (ст. 55) та його способи, доповнено новою частиною

четвертою такого змісту: «Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом». Викладене, на наш погляд, змістовно підкреслює унікальний характер повноважень КСУ як останнього на національному рівні юрисдикційного органу, що сприяє захисту прав і свобод людини і громадянина та допомагає протистояти небезпечній нормативній експансії держави в цілому. Оскаржуючи юридичну норму з точки зору її відповідності Конституції України, заявники можуть не лише наполягати на реалізації конституційних положень інструментального плану, а й сприяти задіянням конституційних принципів і комплексних нормативних ансамблів – тобто всього того, що прийнято відносити до вищих правових цінностей та ідеалів. Оскільки загальною метою органічних основних законів є обмеження державної влади, запровадження конституційної скарги дозволяє індивіду обмежувати державу в більш різноманітний, варіативний спосіб. Простіше кажучи, індивідуальна конституційна скарга дозволяє здійснитися конституційному призначенню як такому та аксіомам конституціоналізму в цілому. Виходячи із дослідження Законопроекту, висновку КСУ № 1-в/2016 від 20 січня 2016 року та наведених (і інших) доктринальних позицій конституціоналістів, зауважимо, що останні конституційні зміни щодо правосуддя закріпили неточності системного характеру в частині діяльності КСУ як специфічного державного органу конституційної юрисдикції.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про те, що КСУ по суті є єдиним органом конституційної юрисдикції, що здійснює юрисдикційну діяльність, рішення якого є обов'язковими для інших органів, оскільки постановлені уповноваженим державним органом. У цьому полягає правозахисна функція КСУ в прямому і побічному проявах, що ґрунтується на правовій природі конституційного контролю, який може бути конкретним і абстрактним. У порядку конкретного конституційного контролю права і свободи людини і громадянина захищаються КСУ під час вирішення конкретних справ за конституційними скаргами. Системний аналіз буквального змісту ст. 55, розділу VIII, розділу XII, ст. 159 Конституції України і Закону України «Про Конституційний Суд України» дає підстави для висновку, що КСУ є іншим юрисдикційним органом із конституційним статусом, який захищає права і свободи людини і громадянина як останній уповноважений на це державний орган на національному рівні.

Ключові слова: право, Конституційний Суд України, суддя, призначення суддів КСУ, повноваження КСУ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Речицький В. Аксіоми конституціоналізму й Основний Закон України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні: збірка тез (м. Київ, 18 грудня 2016 р.).
2. Гультай М. М. До питання про необхідність впровадження конституційної скарги в Україні. Вісник Конституційного Суду України.
3. Кампо В. М. Конституційний Суд України як суб'єкт та об'єкт модернізації судової влади. (Львів, 24–25 берез. 2011 р.).
4. Ковальчук В. Органи конституційної юстиції в механізмі легітимації державної влади: зарубіжний та вітчизняний досвід.. 2010. № 1. С. 78–89.
5. Окрема думка судді Конституційного Суду України Мельника М. І. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.